

BITÓ LÁSZLÓ

*Káin zarándoklata**

Sok állattal találkozott Káin, miután szülőotthonából kiűzve napokon át folyvást napkeltének tartott. Egyik sem viselkedett ellenségesen vele szemben, pedig voltak közöttük izgága kicsinyek és méltóságteljes nagyok. Kíváncsian figyelték őt, a fák és a bokrok vagy a sziklák mögül. Az első napokban zavarta ez az érdeklődés, attól tartott, mindannyian tudnak végzetes tetteről: „Nézzétek, itt jön a testvérgyilkos!” – olvasta ki a tekintetükből.

Aztán, ahogy napokon át nem találkozott magához hasonlatos, emberforma, beszélő lényvel, aki előtt kimagyarázhatta volna magát, egyre barátságosabban tekintett vissza rájuk. Az állatok kíváncsiságát ekkor már annak tulajdonította, hogy még sosem járt arra emberállat. Ez elkeserítette, de azért jó szívvel vette, hogy vándorbotját nem kellett rájuk emelnie. A száműzött ezt az Uruktól kapott jel védelmező varázserejének tulajdonította.

Amikor pár nap múlva – a víz csorgásának megnyugtató hangját követve – egy kis csermely fölé hajolt, hogy megtöltse az apjától kapott, kiszáradt tömlőt, megnyugvással látta: az Úr jele, a kis folt még mindig ott vöröslök a homloka közepén.

Mivel az állatok mind igen barátságosak voltak, felbátorodott, és szólott hozzájuk:

– Nem unjátok, hogy engem bámultok, nyulakra vadászó rókák és mindketőtjüket estebédjüknek szánó leopárdok? Ki hozta nektek hírül: erre jön a testvérgyilkos, rá várjatok?! Ki, ha nem az ég madarai? Legyetek átkozottak hát, szárnyaló hírvivők! De a vadon állataitól nem félek, amíg homlokomon Uram jele. És ti, fák ágain játszadozó majmok, hozzám szólva mit makogtok? Meg kell tanulnom a nyelveteket, ha remélni akarom: egyikőtök felnő, és Évám lesz?

Válaszra egyetlen állat sem méltatta, de azért továbbra is hangosan szólt, ön-maga bátorítására:

– Még megyek három napot, több mint harminc után az már nem sok. Ha addig sem találok emberi lényre, letelepszem bárhol, és bármiféle jószágot magamhoz édesgetek: ha tud beszélni, ha nem. Sajnálattal fordultam el Ábeltől, amikor arról győzködött: nem is olyan rossz egy engedelmes jerkével lenni. De én

* Részlet a szerző *Áldott vagy, Káin* című, a tavaszi könyvfesztiválra megjelenő regényéből.

nem törném be. Magamhoz szoktatnám, ahogy az anyját vesztett őzgida anyám tejére szokott.

Anyám teje? Hol van az már! De mit tennék, ha megadatnék nekem egy új kezdet? Tudnám, hogy serdülésemben vágyammal mit kezdjek? Érdeemes volna az élet göröngyös útján újra elindulnom? Tán lenne belőlem Ábel, és Ábelből Káin? Mire megyünk, ha változik a szerep, de a sors marad? Vagy felülírhatja az akarat? Jó a kérdés, de honnan jöhet rá válasz? Arra nem is várok: hangom, bárha válaszra nem talál is, elúzi az elviselhetetlen magányt. Jó, ha fennhangon szólok már csak azért is, hogy hallja az Úr, ha esetleg követ valahogy, láthatatlanul. Hadd hallja szavaimból: milyen nagy az én nyomorúságom. Már sokszorosan megszenvedtem, hogy öcsém megfékezésére túl súlyos követ ragadtam.

Ezen elgondolkodott Káin, mielőtt fennhangon szólt megint a pusztaságba:

– Miért küldtél utamra e világba, Uram, ha Évát magamnak itt sem találhatok? Miért hagytad, hogy éljek, ha nem adsz célt életemnek? Talán szüleimet is csak azért alkottad meg, hogy lépten-nyomon próbára tedd őket, és botlásaikban, gyötrelmeikben gyönyörködj? Te, aki kisgyermekéidként szeretted anyámat, apámat, és mindenre okítottad őket, miért fordultál el tőlük, amikor felnövekedésük jelei kérdések özönét támasztották bennük? Nem válaszolsz? Nem baj: fennhangon csak azért szólok, hogy életben tartsam a reményt: hangom elérhet valahol egy szavaimat értő Évát. De erre talán válaszolsz, vagy rám olvasol még egy átkot: Te, igenis Te ölted meg Ábelt apjával állítva szembe őt! És most, hogy nincs, milyen jövő fakadhat gyilkosa ágyékából, akit a száműzetéssel megfosztottál jövőjétől? És miért lopod meg éjszakáimat: miért hagyod, hogy a sötétben Ábel álljon elém. Miért? Hogy életéért cserébe éjjeleim békességétől foszson meg? Mit érhet el ezzel: talán a holtak világában célt ad a létnek az élők bűntudata?

– Azért jelensz meg nekem éjjelente, öcsém, hogy a bennem csiholt félelem meggyőzzön: vétettem ellened? Így áztatnád magad azzal, hogy te ártatlan vagy? De elég volt ebből, nem engedem, hogy a halottak világából érkező éjjeli látogató megrontsa életemet!

Elhatározása meggyorsította Káin lépteit. És gondolatai árját is:

– Lehet, hogy nem bosszúra vágyva jelenik meg álmaimban öcsém, hanem csupán figyelmeztetni akar valami veszélyre, amely abból fakad, hogy nem hallgattam rá, mielőtt apám életére tört. Miért nem merem átélni álomban azt a napot, amikor Ábel megosztotta velem tervét? Talán attól tartok, hogy ő életre kel, és én halok meg, ha meghallgatom? Ezért riadok fel álomból, valahányszor félholtra vert kosának keserves bégetését hallom? Attól félek, hogy én leszek az a kos, ha hagyom, hogy álmom folytatódjék? Megváltozhatott volna a múlt, ha Ádámnak elmondom, mit tervez ellene kisebbik fia? Talán ezt kell megértenem: mi lett volna, ha... Talán mégis megnyugvást nyerek, ha hagyom, hogy álmom-

ban újraéljem a napot, mikor öcsém fölkerít: legyek apánk ellen a szövetségese? –
töprengett, majd engedett a fáradtságának, és lefeküdt egy fa árnyékába.

Hagyta, hogy elnyomja az álom. Hamarosan hallani vélte az Ábel elől menekülő kos keserves bégetését, de most nem riasztotta fel, mint éjjelente mindig. Látta magát magvakat ültetni a Kintvilág zsíros földű, termékeny mezején. Öccse futott feléje:

– Elmenekült az a dög. Láttad? – kérdezte lihegve, pontosan úgy, mint hetekkel az előtt a nap előtt, amikor Ádámra támadt.

– Remélem, sosem éred utol. Cafatokban lógott a bőre, csoda, hogy megtört hátával még mozogni tud – hallotta Káin saját hangját, majd ismét Ábelét:

– Fogd be a szád, vagy te is kapsz egyet! – emelte rá a kos vérétől vöröslő buzogányát Ábel. – Kicsodád ő neked, hogy mellé állsz, ellenem? Különben is, kósum van kettő, annyi elég.

– Akkor miért akarod ezt is betörni?

– Csak elrettenteni akarom a jerkéik védelmére kelő kosokat. Egyikük nemrég a karám falának támadt, hogy asszonyaimat kiszabadítsa.

– Asszonyaidat? Komolyan mondtad a múltkor, hogy jobb egy jerkével is..., mint a semmi? Elment az eszed, Ábel, mióta – ahogy mondd – pástorkodásra adtad a fejed?

– Te könnyen pofázol, hiszen tudom: Éva olykor magához enged. Ne tagadd, hiszen láttam.

Káint meglepte, amit öccsétől álmában hallott, mert éberem nem emlékezett ezekre a szavakra, miként azokra sem, melyeket a saját hangján hallott vissza:

– Leskelődsz is? Hogy mire nem vagy képes?!

Aztán látta magát, amint zavartan elfordul, majd lehajol, hogy elültessen még egy magot, ahogy ez valójában megtörtént. Erre Ábel akkorát rúgott a hátsó felébe, hogy orra bukott. Ábelén látszott, mennyire meglepi, hogy – életében először – sikerült bátyja fölé kerekednie.

Ettől kezdve minden más is tisztán tárult Káin elé, amire addig nem akart visszagondolni: öccse a bunkóját vállmagasságban suhogtatva ugrált előtte, mi alatt ő ide-oda hajladozva igyekezett feltápáskodni, kikerülni az ütések.

– Most megkapod! Vagy talán nem emlékszel arra, anyánk drága nagyfia, amikor parancsára fülön fogva vittél vissza hozzá? Ezért most megfizetsz! – fenyegetőzött Ábel, és többször megpróbálta megütni Káint.

– Nesze, nesze! – kiáltotta, de egyre nehezebben forgatta a nehéz husángot. Álmában Káin látta magát, amint sikerül öccséhez ugrania, és elkapni a derekát. Erősen szorította magához, hogy megfékezze.

Ábel adta fel hamarabb.

– Még nem bírok veled, de láthatod, nem vagyok már gyerek. Nekem is éppannyi jogom van Évához, mint neked, ha már más asszonyt nem teremtett nekünk Urunk.

- És Évára is úgy kényszerítenéd magad, mint a jerkéidre?
- Úgy beszélsz, mintha tudnád, hogyan kell akaratodat asszonyállatra kényszeríteni...
- Éppen eleget tudok, öcsém! A minap erőt vettem magamon, és noha a karámaid kibírhatatlanul bűzlenek, mindent szemügyre vettem. Felfedeztem a bűz forrását is: több állatod vérző sebét legyek meg férgek lepték el. S amelyik a földre rogyott, azt a többiek megtaposták. Elviselhetetlen látvány volt.
- Szóval te engedted ki őket! Én meg a kosukat vertem agyon...
- És egyetlen karámba kényszerítetted vissza a többit, ahol alig tudtak mozogni. De ha két karámot fontál össze indákkal, miért tartasz oly sok állatot az egyikben, a másikban pedig csak egyetlen törött szarvú kost?
- Épp erről akarok veled beszélni, Káin: már rég megtanultam, hogy egy karámban két kos nem fér meg.
- Káin most először fogta fel, miért nézett rá öccse olyan jelentőségteljesen, amikor nyomatékosan hozzátette: – Mondta Urunk, hogy sokat tanulhatunk az állatoktól.
- Ugyan vajon mit tanulhatsz rabságba vetett, agyonkínzott juhoktól? – kérdezte ekkor Káin.
- A fiatalabb kos idővel legyőzi az addig uralkodót, hogy a jerkéihez jusson.
- Csak nem magadra és Ádámra gondolsz!? De hiszen apád ő, s kétszer olyan erős, mint te!
- Ketten elbírnánk vele...
- Káint éppúgy megdöbbenették Ábel szavai, mint amikor első ízben hallotta őket. Fel is riadt álmából. Vagy legalábbis azt hitte, felriadt. De aztán hallotta öccsének adott választát:
- De akkor is ketten maradnánk – amire addig nem emlékezett.
- Vagy nem akart emlékezni, mert öccsének úgy tűnhetett, hogy elfogadja az apjuk elleni szövetséget. Talán ezért részletezte tovább a tervét Ábel:
- Egyikünk ezt a Kintvilágot kaphatná meg, melyet Urunk Ádámra hagyott, amikor kiátkozta őket a kertjéből.
- És a másikunk?
- A másikunk meg Évát – állt elő végül Ábel meggyőzőnek hitt ajánlatával.
- Káin álmában újraélte, mennyire megbotránkoztatta, amit az öccse mondott. De még ennél is jobban megdöbbenették tulajdon szavai, amikor még mindig minden indulat nélkül, szinte közönyösen megkérdezte:
- Nem gondolod, hogy ebbe Évának is lenne beleszólása?
- De hiszen téged magához enged!
- Az más...
- Miért volna más? – kérdezte végül Ábel a beállt csendben. És Káin alig várta, hogy hallja a maga hangját, mert emlékezett rá, milyen bölcsnek érezte választát:

- Téged fiaként szeret jobban nálam, ezért nem enged magához.
– Miket beszélsz itt összevissza? – értetlenkedett Ábel.
– Amikor megszülettem, nem tudta, mit kezdjen velem az anya nélkül felnőtt Éva: mellére nem csak etetni vett. Meg aztán... De nem ítélkezhetünk fölötte, hiszen mit sem tudhatott az anyaságról. Lánytestvért sem teremtett neki a Kert Ura, akivel aggodalmait megbeszélhette, érzéseit megoszthatta volna, amiképpen te meg én megtehattük.
– Emlékszem, de most sem értem, miért ne lennék Évának éppolyan jó, mint te, ha magához engedne.
– Nem erről van szó...
– Hát miről?
– Ülünk le, de előbb tedd le azt a buzogányt! Nem lesz rá szükséged. Amit mondani akarok, mindkettőnkéről szól: miután anyám testéből kiszakadtál, rájöttem, hogy jómagam is ekképpen jöttem a világra. Akkor helyettem téged ölelt mellére anyám, én meg keservesen üvöltöttem, így olykor engem is magához vett. És derengeni kezdett, hogy korábban is a mellére szorított, akkor is, ha nem voltam éhes.
– Most hazudsz, ugye?
– Arra is emlékszem, hogy akkoriban barlangunk közelébe sem engedte Ádámot. Az enniválót, amit reggelente hozott, egy távolabbi kőre rakatta le vele. Csak akkor kezdtem megérteni, miért, amikor egyre gyakrabban veszekedtek.
– Ádám, a sokkal erősebb, miért hagyta Évát...?
– Sosem fogod megérteni, amíg juhaidban leled társaságod: van más erő is, Ábel, mint amit a karodban érzel.
– Össze kell fognunk, aztán osztozhatunk Éván.
– Elment az eszed? Mit képzelsz rólam? – hallotta önmagát Káin, és érezte álmában a felháborodást, melyet akkor élt át, amikor mindez valóban elhangzott. Majd további szóváltásukat is hallotta:
– Mit képzelek? Azt, hogy megnézheted magad, bátyám, ha apánknak elmondom...
– Lehet, hogy tudja..., de azt is, hogy nincs számomra más asszony.
– És számomra van? Miért nem szült ágaskodó vágyamnak helyetted lányt anyánk? Vagy azt hiszed, örökre megelégszem bégető jerkékkal, akik utódokat aligha adnak nekem? Hát tudd meg, Káin: Urunk csak rám számíthat, hogy töretlen akaratommal megvalósítsam tervét: a mindenek fölött uralkodó férfiúi világot.
Ábel e szavait csak álmában hallotta Káin. A valóságban nem hangzottak el. Sem az, amit utána kiabált öccse, miután dühösen magára hagyta:
– Ha ezt akarod, legyen hát köztünk háború!

Káin erre azonnal felriadt, és ijedten nézett körül. Aztán megnyugodva látta a napos tájat, amely békésebbnek, vonzóbbnak látszott, mint eddigi útja bármely napján.

– Igen, ez történt, mielőtt Ábel apánk életére tört, – mondta magában, miután eltöprengett álmán. – Látnom kellett újra arcának minden rezdülését, hallanom minden kimondatlan szavát, s megértenem minden hátsó gondolatát. Hát én? Tehettem volna másként, mint ahogy tettem? Nagyravágyó öcsémet úgysem békíthettem ki sorsával. Jobb, ha tovább indulok, ha már magam mögött tudom a tűző napot.

Elindult, de gondolatai vele maradtak.

– Elmondhattam volna apámnak, mit tervez ellene kisebbik fia? Csak áskálódok öcsém ellen, gondolhatta volna Ádám. Mégis hibáztam, hogy hallgattam, még ha attól kezdve szüntelen apámmal jártam is az erdőket-mezőket: vigyázó szemem elől el nem tévesztettem őt. A kérdés mégis kérdést szül: a mindenre eltökélt Ábel szavainak hallatán vajon tudnom kellett volna, hogy csak az ő élete árán védhetem meg az apámét? Avagy arra számítottam, hogy Apám mellé állva megszabadulhatok nagyra törő öcsémtől? Igazán nem sejtettem, hogy az a hirtelenében felkapott kő kiolthatja az életét? – efféle gondolatok gyötörték, de aztán erőt vett magán, és az önvád helyett más kérdések kezdtek foglalkoztatni:

– Ha elnyerjük is mások bocsánatát, mire megyünk vele, ha magunknak meg nem bocsátunk? Ezt szolgálhatja a vezeklés, ez a hosszú, keserves út, amelyre Urunk küldött? Vándorlásom során már másodszer tekint le rám a telihold: a megvilágosodás és a remény. Most már belátom: szükségem volt ennek az útnak minden lépésére, hogy megszabaduljak az önvádtól és a kételyektől, hogy öcsém élete árán mentettem meg apámét. Álmomban újra hallottam Ábel szavait, de akkor miért érzem, hogy még mindig szólni akar hozzám? Talán a holtak világából másképpen látja a múltat?

Hirtelen úgy érezte: egy lépéssel sem bírja tovább. Lerogyott egy tamarisz-kuszfa árnyékába. A nap már majdhogynem útjának végére ért, amikor Káin meghallotta magában Ábel hangját:

– Tőlem a „megbocsátok” szót nem hallhatod, mert nincs mit megbocsátanom. Nem vetted el az életemet, mert abban a világban, amelybe beleszülettem, nem volt életem. Most, hogy benned élek, és a te szemedden keresztül látom Évát, tudom: ha apámat is, téged is legyőztelek volna, őt akkor sem kapom meg soha. Mindannyiunkénál erősebb az ő akarata. Ezt akkor el nem hihettem, de azóta többször eszembe jutottak szavaid: „Van más erő is, Ábel, mint amit a karodban érzel!” Te talán tudod, bátyám, mi az az erő, amely Évában lakozik? Igaz, lehet, hogy ezt is tőled hallottam, vagy a te szavaid vezettek rá: az ő ereje annak tudata, hogy ő az Éva, az Életadó. Mi, férfiak, csak elvenni tudunk életet, adni nem. Ez a különbség a férfiember és az asszonyember között. Még megmenteni is csak úgy tudtad apánk életét, hogy az enyémet elvetted. Éljen helyettem is, Káin! Meg-

bocsátásomat azzal nyered el, ha személyemben nem az irigy gyűlölködőre emlékszel, ahogy életem utolsó éveiben láttál, hanem gyermekségemben, amikor imádattal tekintettem fel rád.

*

Másodnapjára – a nap delelésekor – majdhogynem elállt a vándor szívverése: lábnyomokat vett észre a homok porában. Emberi lábnyomok voltak, kétségtelesen. Megijedt, mert azt hitte, a sajátjai lehetnek: akármennyire vigyázott, hogy útját mindig napkelte felé vegye, nem kizárt, hogy az egyenes út helyett, gondolataiba merülve, nagy kört tett meg. Hátranézett, és látta: saját útjának irányát keresztezték a lábnyomok. Megpróbált belelépni az előtte fekvőbe: kisebb volt az övéénél. Egy Éváé lehet, gondolta boldogan. De aztán másik, nagyobb lábnyomot is észrevett.

– Ádám és Éva? – kérdezte magától: – Itt is harmadik leszek? – érezte, amint a keserűség tölti el szívét, majd egész lényét. – Most mit tegyek? – töprengett. – Kövessem utam Urunk által megjelölt napkeleti irányát, vagy kövessem ezeket a nyomokat?

Így gondolkodott Káin, miközben kezével beárnyékolt szeme a messzeséget fürkészte. Ahol a homok a semmibe veszett, valami zöldellt.

– Ha azok fák vagy bokrok, víznek is kell ott lennie – biztatta magát, laposra fogyott tömlőjét tapogatva. – Elmegyek odáig, hiszen szükségem van vízre. Ha nem találok engem társukként befogadó emberekre, onnan is tovább mehetek napkelte felé, ahogy Urunk akarta.

Amiként elhatározta, akként is tett. De amint közelebb ért a fákhöz, látta, hogy a lábnyomok elkerülték a kis oázist, és hamarosan azt is megtudta, miért: állati csontvázak fehérlettek a homokban, és még több a fák között. A víz kútját övező kövek mellett pedig feküdt valami, amit még sosem látott, de felismert: csakis egy ember csontváza lehetett. A koponya tátott szája mintha figyelmeztetni akarta volna az arra járókat, hogy ne igyon a kút vizéből az, aki élni akar.

– Iható vízhez kell jutnom még ma, legkésőbb holnap – gondolta Káin. – Azok, akik ezt a helyet elkerülték, tudhatják, hol csillapíthatják a szomjukat. Jobb, ha tovább követem lábuk nyomát.

Így történt, hogy Káin még aznap felért egy alacsony hegység gerincére, ahonnan letekintve elállt a lélegzete. Alig hitt a szemének: többször is megdörzsölte, de újra és újra ugyanaz a kép tárult elébe:

A hegy tővében, olyan közel, hogy akár lekiálthatott volna hozzájuk, emberek álldogáltak! Hosszú zarándokútján többször elképzelte, hogy emberi lényekkel találkozik, de hogy egyszerre ennyivel, erre sose gondolt volna. Ennyi ember látása nagy félelemmel töltötte el.

Háromszor hatig és még háromig jutott el számolásukban, de közben még egy további érkezett hozzájuk.

– Rám várnak tán? Urunk valamiképpen a tudtukra adta, hogy itt várjanak a testvérgyilkosra? Hány Ábel lehet ilyen sok ember között? Ha vannak is ott Évák, hogyan találhatnám meg az enyémet? És hány Ábellel kell megharcolnom érte? – Káin levegőért kapkodott, mert úgy érezte, egyszeriben iszonyú súly nehezedik a mellkasára.

De szorongását valójában más kérdések okozták:

– Vagy lehet, hogy ezek is mind száműzöttek? Hogy a földönfutó gonoszok világába küldött Urunk? Ha tudott e világ létezéséről, miért hitette el velünk, hogy rajtunk kívül nincs több emberi teremtmény a földön?

Lelke mélyén megsejtette: egész világa, mindaz, amit eddig igaznak tudott, amiben eddig hitt, homokvárként omolna össze, ha meglelné a választ az utolsó kérdésére.

